

maaffee i de fleste Tilfælde, vil blive en Samvittigheds tvang. Jeg troer ikke, at det vil kunne negtes, at Hovedbevæggrunden for samvittighedsfulde Forældre til at benytte sig af den Frihed, som Loven af 2den Maj 1855 giver dem, i mange Tilfælde vil være den, at de finde Skolens Religionsunderviisning baade i Form og i Indhold i den Grad utilfredsstillende, at de frygte for, at deres Børn ved at søge Skolen skulle drages bort fra den eenfoldige kristelige Børnetro. Jeg antager, at Staten ligesaa lidet vil garantere for samtlige Skolelæreres som for samtlige Præsters Orthodoxi og endnu mindre for Christendommens indre Sandhed og Liv hos dem. Lad nu end være, at Forældrene i et givet Tilfælde have Ret, at deres Opfattelse er eensidig, deres Dom ubillig, jeg vil dog spørge, hvoreledes man ligeoverfor en saadan Betyrning og Frygt troster sig til at bringe Skoletvangen i Udøvelse? Og dog kan det ikke negtes, at just dette Hjertesforhold til Sagen let kan fremkalde en naturlig, men ikke kristelig Reaction imod saadanne Forældre, der synes at ville have en Christendom for sig selv og derved at underkende Majoritetens Christelighed; og en saadan Reaction vil vel allerførst indtræde, hvor Forældrene have benyttet deres lovlige, men Majoriteten forargende Frihed til ved Sognebaandets Løsning at knytte sig til en anden Præst. Det er klart, at just i dette Tilfælde vil Forholdet til Skolen kunne blive i høj Grad trykkende. Men det er mit Haab, at den tiltagende Benyttelse af denne Frihed skal afgive et bestandig stærkere Bidrag til at godtgjøre Nødvendigheden af at høre den endnu bestaaende Skoletvang.

Som det saaledes mere og mere vil vise sig, at Skoletvangen er uholdbar, naar man seer hen til de Individier og Familier, der befinde sig under dens Omraade, saa vil man vistnok heller ikke ret længe kunne værges sig imod Erkjendelsen af, at Almueskolen selv i høj Grad trænger til Frigjørelse for tilfredsstillende at kunne løse sin Opgave. Nu staaer den ikke alene som en Tvangsanstalt ligeoverfor den i andre Henseender frigjorte Almue, men den befinder sig selv under en

Tvang, der lammer dens Kraft og hindrer dens Opving. Den skal nu modtage ethvert Barn, der melder sig, hvad enten Forældrene frivillig sende det derhen, eller de kun under Lovens Tvang lade det fare med Uvillie og Betyrning; den skal beholde ethvert Barn, hvad enten det kan og vil lære Noget, eller ikke, beholde de Døvne med de Flittige, de Forsømmelige med de Stadige, de Uffikkelige med de Skikkelige; den kan ikke værges sig imod dem, som paa ethvert Punkt modarbejde dens Formaal, ikke undgaae at spille sin Tid og Kraft, der, anvendt paa de lærvillige Elever, kunde have baaret mangfoldig Frugt. En saadan Stilling er Almueskolen uværdig og i Længden utaalelig; den gjør enhver ædel og friskindet Lærers Gjerning i høj Grad pinlig og besværlig. Lad dog Almueskolen engang opnaae sin rette frie Stilling som en af Folkets Anerkjendelse baaren folkelig Underviisningsanstalt, der uden at tvinge og tvinges, med Ret til baade at aabne og lukke sin Dør, kun tilbyder og indbyder i den Kreds, til hvis Gavn den er oprettet! Da vil den drage de bedste og dygtigste Lærere og de lærvilligste Disciple til sig og udfolde en Kraft, som man hidtil ikke har kjendt; da vil den kunne føre sine opvakte Elever saavidt, at de virkelig kunne blive Oplysningens Lærere i den Kreds, hvori de skulle leve og virke; og da vil den ikke alene gennem disse, men ogsaa umiddelbart udstrække sin Indflydelse til hele Massen, idet det i en stadig større Almindelighed vil blive — en Værsfag paa bedste Maade at benytte den gode og anerkjendte Betænkning, som Staten tilbyder.

Den ved Anordningen af 29de Juli 1814 paabudne Mulktstraf for Skoleforsømmelse fik, saavidt jeg seer, sit Banesaar under den sidste Krig for Danmarks Frihed og Selvstændighed. Under det håarde Tryk, som dengang hvilede paa Folket, og ligeoverfor den ungdomsriske Frihed, som da gennemstrømmede det, sølte man Nødvendigheden af at suspendere Skoletvangen. Den er siden den Tid neppe noget Sted bragt i Udøvelse i fuld lovsformelig Strengthed, der, som bekjendt, culmiverer i de paadragne Mulkters Afsoning ved